

Article Arrival Date**30.05.2024****Article Published Date****20.06.2024**

ENGELLİ BİRİM İÇ PAYDAŞ ÇALIŞTAYI İNCELEMESİ: ENGELSİZ FİKİRLER ÇALIŞTAYI ÖRNEĞİ

UNIVERSITY DISABILITY UNIT INTERNAL STAKEHOLDER WORKSHOP REVIEW:

AN EXAMPLE OF THE BARRIER-FREE IDEAS WORKSHOP

Sümevra ÖZDEMİR

Öğretim Görevlisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3203-6991>

Kudret DOĞAN

Genel Sekreter Yardımcısı, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, ORCID ID:

<https://orcid.org/0009-0001-4191-6918>

Ebru CAN

Uzman, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-2019-886X>

Özet

Engel, bireylerin yaşamları boyunca fiziki ve sosyal alanda hareketlerini zorlaştıran dışsal faktör olarak tanımlanabilir. Özel gereksinimleri nedeniyle birçok engelle karşılaşan bireyleri ifade etmek için engelli denmesinin anlamı bu şekilde okunabilir. Yükseköğretim Kurumu (YÖK) yükseköğrenim kurumlarında engellerle karşılaşan bireylerin eğitim öğretim hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla birimler kurmuştur. Bu bağlamda kurulan üniversitelerin engelli öğrenci birimleri yükseköğrenim gören özel gereksinimli öğrencilerin akademik, sosyal, fiziki erişimlerini üniversite ortamında sağlamak, gerekli önlemleri almak ve iyileştirmelerde bulunmak adına bu konular üzerinde eğitimler düzenlemekte, yardımcı teknolojiler geliştirmekte ve inovatif yaklaşımları desteklemektedir. Bunun yanı sıra esasında üniversitelerin toplumu ilgilendiren konularda bilgi üretmek, yaklaşım geliştirmek ve politika katkıları sunma amaçları mevcuttur. Bu katkılar özel gereksinimli bireylere dair toplumun oluşturduğu engelleri ortadan kaldırmak adına farkındalık geliştirmesi, çözüm önerileri getirmesi ve yeni yaklaşımlar geliştirmesi olarak düşünülebilir. YÖK'ün tüm üniversitelere kurmuş olduğu engelli öğrenci birimlerinin bu anlamda çalışma yapmaları Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği tarafından da sorumluluk olarak

belirtilmiştir. Belirtilen çalışmaların istenildiği ölçüde yapılması ise engellerin ortadan kaldırılarak erişilebilirliğin yaygınlaşmasını sağlayacaktır. Böylece akademik, sosyal, fiziki erişilebilirlik üniversiteden topluma doğru ilerleyerek erişilebilirlik kültürünü yaygınlaştıracaktır. Farklı boyutlarıyla erişilebilirliğin bir kültür olması hedeflendiğinde ise üniversitelerde eğitim-öğretim ve farkındalık çalışmalarının yapılması esastır. Tüm bunlar göz önüne alındığında üniversitelerde farklı erişilebilirlik çalışmaları düzenlenmektedir. Bu araştırmada düzenlenen çalışmalardan iç paydaşlarla gerçekleştirilen FSMVÜ Engelsiz Fikirler Çalıştayı - 3 incelenmiştir. Araştırmanın amacı Engelsiz FSMVÜ Birimi'nin düzenlemiş olduğu iç paydaş katılımlı çalışmanın katılımcılar üzerindeki etkisini ölçmektir. Ölçüm eğitimde, mekânda ve sosyokültürel faaliyetlerde erişilebilirliği sağlamak adına düzenlenen FSMVÜ Engelsiz Fikirler Çalıştayı'na katılım sağlayan personel ve öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılım gösteren toplam 134 akademik, idari personel ve öğrenciye çalışmanın katkılarına dair araştırmacılar tarafından düzenlenen anket iletilmiştir. 28 çalıştay katılımcısı kimlik bilgileri belirli olmadan gönüllü bir biçimde anket sorularını yanıtlamıştır. Bu yanıtlar nitel araştırma yöntemleri arasından içerik analiziyle incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çalıştay katılımcılara erişilebilirlik sorunlarına ve çözümlerine dair farkındalık kazandırmış, yeni bilgiler sağlamış, önyargıları kaldırarak yanlış bilgileri dönüştürmüş ve yeni çalışmalar yapmaya teşvik etmiştir. İç paydaşlarla çalıştay yapmanın katılımcılara erişilebilirlikle ilgili kendi rollerini öğretmek, sorumluluklarını hatırlatmak ve yeni roller kazandırmak konusunda faydalı olduğu bulunmuştur. Kurum içi ve kurum dışı erişilebilirlik kültürünün yaygınlaştırılması adına çalıştay ve benzeri çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, özel gereksinimli, çalıştay, erişilebilirlik, üniversite.

Abstract

Obstacles can be defined as an external factor that makes it difficult for individuals to move. This definition can be interpreted as the meaning of the word "disabled" to refer to individuals who face many obstacles due to their special needs. The Council of Higher Education (YÖK) has established units in higher education institutions to facilitate the lives of individuals who face obstacles in higher education institutions. In this context, the disabled student units of the universities established within this framework organize trainings on these issues, develop assistive technologies, and support innovative approaches in order to provide academic, social, and physical access to university environments for disabled students who are receiving higher education, to take necessary precautions and make improvements. In addition, universities have the purpose of producing knowledge, developing approaches, and making policy contributions

on issues that concern society. These contributions can be considered as raising awareness, providing solutions, and developing new approaches in order to eliminate the obstacles that society creates for people with special needs. It is also stated as a responsibility by the Regulation on Consultation and Coordination of Disabled Students in Higher Education Institutions that all universities established by YÖK should work in this sense. Making the mentioned studies to the desired extent will ensure the elimination of obstacles and the spread of accessibility. Thus, academic, social, and physical accessibility will spread accessibility culture by moving from university to society. When it is aimed for accessibility to be a culture in different dimensions, it is essential to carry out educational and awareness-raising studies in universities. Taking all these into account, different accessibility workshops are organized in universities. In this research, FSMVÜ Accessible Ideas Workshop - 3, which was held with internal stakeholders, was examined. The aim of the research is to measure the impact of the internal stakeholder participation workshop organized by the Accessible FSMVÜ Unit on the participants. The measurement was carried out with the staff and students who participated in the FSMVÜ Accessible Ideas Workshop, which was organized to ensure accessibility in education, space, and socio-cultural activities. A survey was sent to 134 academic, administrative staff, and students by researchers about the contributions of the workshop. 28 workshop participants voluntarily answered the survey questions without disclosing their identity. These answers were analyzed by content analysis from among qualitative research methods. According to the research results, the workshop has raised awareness of accessibility problems and solutions, provided new information, removed prejudices and transformed incorrect information, and encouraged new studies. It was found that conducting workshops with internal stakeholders is beneficial in teaching and reminding participants about their roles in accessibility and gaining new roles. It is recommended to increase the number of workshops and similar studies in order to spread the accessibility culture within and outside the institution.

Keywords: Disability, special needs, workshop, accessibility, university

GİRİŞ

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2001 yılında yürütmüş olduğu çalışmaya göre Türkiye'de engelli nüfusunun genel nüfus içerisindeki oranı %13'tür (TÜİK, 2001). Engellilik tanımı itibarıyla farklı boyutlarıyla ele alınması gereken bir durumdur. Tıbbi yaklaşımın yeti yitimi olarak tanımladığı engellilik hak temelli bakış açısına göre dış dünyanın tasarımını ele alarak kişiye kısıtlılık yaşatması olarak açıklamaktadır (Çamur, 2023). Ayrımcılığa Karşı Fiziksel Yeti Yitimi Olanların Birliği engelliliğe sosyal haklar çerçevesinde bakarak "Yeti yitimi: Fiziksel,

zihinsel veya duyuşsal bir bozulmanın bireyde neden olduğu işlevsel sınırlama”. “Engellilik: Fiziksel ve sosyal engeller nedeniyle toplumun normal yaşamına başkalarıyla eşit düzeyde katılma fırsatlarının kaybı veya kısıtlanması” şeklinde iki tanımını birbirinden ayırmıştır (UPIAS, 1976). Hak temelli bağlamdan harekete geçildiğinde engelliliğin fiziksel ve sosyal engellerin ortadan kaldırılması gereken bir unsur olduğu, bireylere yaşam hakkının erişilebilir bir düzlemde sağlanmasının elzem olduğu ortaya çıkmaktadır.

Erişilebilirlik bireylerin yaşama tam, etkin ve bağımsız olarak katılımını sağlanması için kilit kavramlardan biridir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2020 yılında yayımladığı Erişilebilirlik Kılavuzuna göre erişilebilirlik, “herkesin, istediği her yere ve her hizmete, bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesi” olarak tanımlanmaktadır (ASHB, 2020). Herkes için her hizmetin bağımsız kullanabilmesi adına mekandan, eğitime eğitimden sosyal kültürel yaşam faaliyetlerine geniş yelpazede erişilebilirlik çözüm önerileri devreye girmektedir. Bu çözüm önerilerinin ulusal ve uluslararası bağlayıcılığı olan sözleşmelerle güvence altına alınması da kritik öneme sahiptir.

Türkiye'nin 2007 yılında imzalamış olduğu *Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi* engelli bireylerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit şekilde yararlanmalarını sağlamayı amaçlayan bir uluslararası sözleşmelerden biridir (Resmi gazete, 2009). Bu sözleşmenin erişilebilirlik, bağımsız yaşam ve topluma katılım, eğitim, çalışma ve istihdam, kültürel yaşam, dinlenme ve boş zaman faaliyetlerine katılım hakları belirtilmiştir (BM, 2006). Bu haklardan eğitim hakkı ise Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nin 26. Maddesiyle ‘Yükseköğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır’ diyerek evrensel temelli kapsayıcı bir vurgu uluslararası hukuk sözleşmeleri içinde yer almaktadır (BM, 1948).

Sözleşmelerle güvence altına alınsa da yükseköğretimde doktora doğru engelli öğrenci sayısının iyice azalmakta olduğu farklı araştırmalarında göze çarpmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu Türkiye Sağlık Araştırmasına göre ilköğretimde %41,3'ten %6,2'ye düşen yükseköğretim oranı eğitimde erişilebilirliğin farklı açılardan incelenmesini zorunlu kılmaktadır (TÜİK, 2020). Bu araştırma yükseköğretim kurumlarındaki akademik, sosyal ve fiziki erişilebilirlik zorluklarının ortaya çıkarılması ve iç paydaşlarla çözüme kavuşturulması için yapılan engelsiz fikirler çalıştayını incelemektedir.

Her ne kadar politika geliştiriciler tarafından Engelli Hakları Sosyal Eylem Planı, Engelli Vizyon Belgesi gibi kamusal alan etkili çalışmalar yürütülmektedir (EYHGM, 2023; Aile ve

Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023). Daha önce Türkiye’deki engelliler ile ilgili çalıştayların raporlaştırılmış çalışmaları mevcuttur. Fakat bu çalışmalarda konunun yürütücülerinin katılım sağlayarak, katılımcıların üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar olmaması bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı Engelsiz FSMVÜ Birimi’nin düzenlemiş olduğu iç paydaş katımlı çalıştayın katılımcılara sağladığı katkıları analiz etmektir. Bu kapsamda “Engelsiz Fikirler Çalıştayı katılımcılara ne gibi katkılar sağlamıştır?” ana sorusu çerçevesinde;

1. Engelsiz Fikirler Çalıştayı– 3’te özel gereksinimli bireylere dair neler fark ettiniz?
2. Engelsiz Fikirler Çalıştayı–3’ün erişilebilirliğe dair size katkısının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
3. Benzer bir çalışmanın faydalı olacağını düşünüyor musunuz? Gelecek çalışmalar için ne tür katkılar sunmak istersiniz?
4. Engelsiz FSMVÜ Birimi çalışmalarına önerileriniz nelerdir?
5. Paylaşmak istediğiniz duygu ve düşünceleriniz nelerdir?

34

sorularına cevap aranmıştır.

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada yapılan çalıştayın, çalıştaya dair katılımcılar üzerindeki etkilerini açığa çıkarmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmanın önemli özelliklerinden biri çalışma kapsamında incelenen kişilerin araştırılan konuya dair duygu ve düşüncelerini açığa çıkarmaktır (Ekiz, 2020). Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olan betimsel analiz yöntemi, araştırma yapılan konuda katılımcıların o konuya dair fikirlerini, duygu/düşüncelerini derinlemesine incelemek ve ileride ilgili konuda yapılabilecek çalışmalara yön vermektir (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021). Bu çalışmada da çalıştaya katılım gösteren kişilerin çalıştaya dair duygu ve düşünceleri derinlemesine incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu eğitimde, mekânda ve sosyokültürel faaliyetlerde erişilebilirliği sağlamak adına düzenlenen FSMVÜ Engelsiz Fikirler Çalıştayı'na katılım sağlayan akademik ve idari personel ile öğrencilerden oluşan 134 katılımcıdan açık uçlu anket sorularını cevaplayan 28 katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplanması

Araştırma verileri, 2022 yılı Aralık ayında toplanmıştır. Araştırmayı gerçekleştirmek için çalıştayın düzenlendiği üniversitenin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'dan Etik Kurul izni alınmıştır. Çalışmaya katılım gösteren toplam 134 akademik, idari personel ve öğrenciye çalıştayın katkılarına dair araştırmacılar tarafından düzenlenen Google form üzerinden oluşturulan açık uçlu anket soruları iletilmiştir. 28 çalıştay katılımcısı kimlik bilgileri belirli olmadan gönüllü bir biçimde anket sorularını yanıtlamıştır.

Araştırmanın temel konusu olan “FSMVÜ Engelsiz Fikirler Çalıştayı'nın katılımcılara sağladığı katkıları analiz etmek” amacıyla katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan aşağıdaki açık uçlu anket soruları sorulmuştur:

1. Engelsiz Fikirler Çalıştayı-3'te özel gereksinimli bireylere dair neler fark ettiniz?
2. Engelsiz Fikirler Çalıştayı-3'ün erişilebilirliğe dair size katkısının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
3. Benzer bir çalışmanın faydalı olacağını düşünüyor musunuz? Gelecek çalışmalar için ne tür katkılar sunmak istersiniz?
4. Engelsiz FSMVÜ Birimi çalışmalarına önerileriniz nelerdir?
5. Paylaşmak istediğiniz duygu ve düşünceleriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Anketlerden elde edilen veriler, MaxQda karma yöntemler veri analizi yazılımına aktarılarak açık kodlama yoluyla içerik analizi ile analiz edilmiştir. Açık kodlama yapılmasının amacı katılımcıların çalışmaya dair duygu ve düşüncelerinin kendi ifadeleri ile ortaya çıkarılmaya çalışılmasıdır. Anket cevaplarının kodlanmasında araştırmacılar bireysel olarak verilerin tamamını kodlayarak kod kitaplarını oluşturmuş, kod kitapları araştırmacılar arasında paylaşarak kodlayıcılar arasında uyum sağlanmıştır. Kodlayıcılar arası uyum katsayısı

hesaplanmamıştır ancak 3 araştırmacı arasında bir uzman görüşü alınarak %98 uyum belirlenmiştir. Oluşturulan kodlardaki ilişkiler belirlenmiş ve kodlar bu ilişkilere göre kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra kategoriler arasındaki benzerlik ve ilişkilere bakılarak ilişkili olma durumlarını açıklayan temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizi sonucu oluşturulan temalar, temaların birleştirilmesi veya temaya uymayan durumların tespit edilmesiyle analiz tamamlanmıştır. Analiz sonucunda çalıştayın katılımcılara katkıları duygu ve düşünceler ile öneriler olmak üzere iki ana tema altında analiz edilmiştir. Analiz sonuçları yaratıcı kodlama, kod kitabı ve kod bulutu yoluyla sunulmuştur.

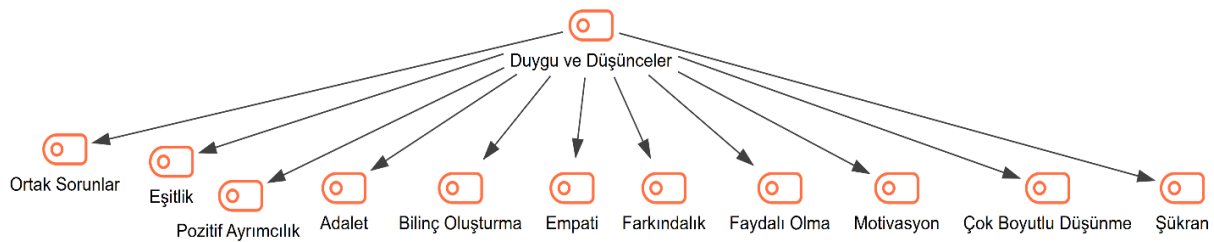
BULGULAR

FSMVÜ Engelsiz Fikirler Çalıştay'ının katılımcılara sağlanmış olduğu katkıları analiz etmek amacıyla yapılan bu çalışmada katılımcıların duygu ve düşünceleri ile öneriler olmak üzere iki ana tema ortaya çıkmıştır.

Katılımcı görüşlerinden alıntılar yapılarak her temaya açıklayıcı örnekler verilmiştir. Bu örnekler K1, K2 gibi kısa isimlerle belirtilmiştir. K1 birinci katılımcı anlamındadır. Katılımcı cevaplarından yapılan doğrudan alıntılarda 4'ten fazla tekrarlanan ($f > 4$) katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

Tema 1: Çalıştay Katılımcılarının Duygu ve Düşünceleri

Bu kısımda katılımcılara ait duygu ve düşüncelere dair kod haritası ve kod bulutu şekil 1 ve şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 1: Çalıştaya katılanların duygu ve düşünceleri.

Şekil 2: Duygu ve düşüncelerin frekans kod bulutu.

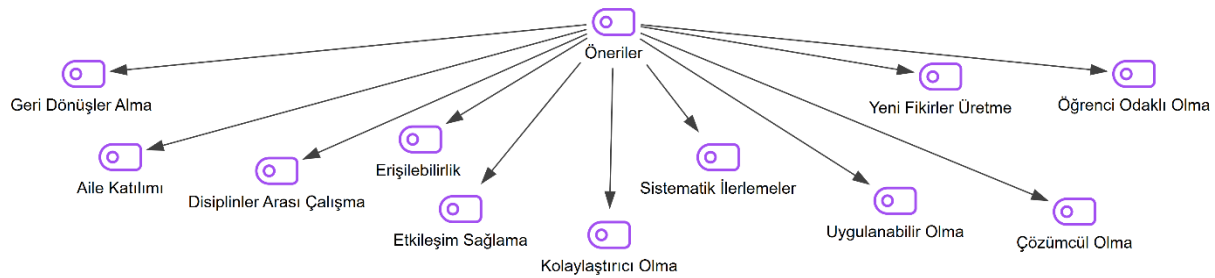
Katılımcıların duygu ve düşüncelerine ilişkin temada bulunan kodlar farkındalık (f:40), faydalı olma (f:14), empati (f:9), bilinç oluşturma (f:8), şükran (f:8), çok boyutlu düşünme (f:7), motivasyon (f:6), ortak sorunlar (f:3), pozitif ayrımcılık (f:1), eşitlik (f:1), adalet (f:1) şeklindedir.

Yukarıdaki tema ve şekillerde açıklananlara ait katılımcı söylemlerine dair örnekler aşağıdaki gibidir.

Çalıştayın katılımcılarda farkındalık oluşturmaya ilgili; “Benim adıma farkındalık oluşturdu ve olası çözümleri araştırmaya yönlendirdi.” (K3), faydalı olma ile ilgili; “... .. ve birbirimizden haberdar olmanın faydalı olduğunu düşünüyorum.” (K15), empati ile ilgili; “Hepimizin birer engelli birey adayı olduğumuzu unutmadan ve karşımızdaki kişiye empati ile yaklaştığımız sürece söz konusu çalıştaydaki uygulamalarında hayata geçirilmesi ile beraber engelli bireylere daha iyi bir hayat sunacağımızı düşünüyorum.” (K5), katılımcılarda bilinç oluşturma ile ilgili; “... Bu bizim zaten asli görevimiz olduğu bilincini taşımamız ve ona göre hareket etmemiz görüşümü vurgulamak isterim.” (K8), katılımcıların çalışmaya katılmaktan şükran duymasıyla ilgili; “emeği geçen herkesi de gönüllü katkılarından dolayı tebrik ederim.” (K8), çok boyutlu düşünme ile ilgili; “Üniversitemizde özel gereksinimli bireylerle ilgili bazı çalışmaların yapıldığını fark ettim ve özel gereksinimli bireylerle ilgili yapılacakların çok yönlü bir şekilde düşünülerek planlaması gerektiğini anladım.” (K20), katılımcılarda motivasyon oluşturmaya ilgili; “Onları motive etmek mutlu olmaları adına dönem başlarında 1 defa da olsa etkinlikler ya da gezi tarzı faaliyetler düzenlemelerini tavsiye ederim.” (K16).

Tema 2: Çalıştay Katılımcılarının Önerileri

Bu kısımda katılımcıların çalıştay sonrasındaki önerilerine dair kod haritası ve kod bulutu şekil 3 ve şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 3: Çalıştaya katılanların önerileri.

Şekil 4: Önerilerin frekans kod bulutu.

Katılımcıların önerilerine ilişkin temada bulunan kodlar yeni fikirler üretme (f:30), erişilebilirlik (f:22), çözümcül olma (f:17), etkileşim sağlama (f:12), sistematik ilerlemeler (f:11), disiplinler arası çalışma (f:9), uygulanabilir olma (f:8), öğrenci odaklı olma (f:7), kolaylaştırıcı olma (f:5), geri dönüşler alma (f:2), aile katılımı (f:1) şeklindedir.

Yukarıdaki tema ve şekillerde açıklananlara ait katılımcı söylemler aşağıdaki gibi örneklendirilebilir.

Çalıştay sonunda katılımcıların önerilerinden yeni fikirler üretme ile ilgili; “İşitme engelli bireyler için ders materyallerinin sadeleştirilmesi konulu bir proje geliştirilebilir.” (K1), erişilebilirlik ile ilgili; “dikkatimi çeken en önemli kavram erişilebilirlik oldu. Hem eğitimde hem mekânda erişilebilirlik dikkat çeken bir kavram oldu.” (K9), çözümcül olma ile ilgili;

“...Benim adıma farkındalık oluşturdu ve olası çözümleri araştırmaya yönlendirdi.” (K4), etkileşim sağlama ile ilgili; “Üniversite içerisinde birlikte olduğumuz hocalarımız idari personelimiz ve öğrencilerimizin fikirlerini duymak birlikte yaşadığımız sorunları konuşabilmenin ve birbirimizden haberdar olmanın faydalı olduğunu düşünüyorum.” (K15), sistematik ilerlemelerle ilgili; “Kesinlikle daha da sistemli bir hale getirilerek yapılması ve devam etmesi gerekiyor.” (K6), disiplinler arası çalışma ile ilgili; “FSMVÜ'nün kampüslerde bulunan mekânsal, eğitimsel ve faaliyetlerin yönetimin soruları ve sorunları belirtmek ve onlara dair çözümleri çoklu disiplinli bir şekilde ortak çalışmaları.” (K7), uygulanabilir olma ile ilgili; “Tartışma sonucu oluşan fikirler uygulamaya geçirilip gelecek çalışmalarda sonuçların verimliliği tekrar tartışılarak yöntemler güncellenerek geliştirilebilir.” (K25), öğrenci odaklı olma ile ilgili; “... Eğitim konusunda ise çok daha spesifik, öğrenci odaklı bir yaklaşım belirlemede fayda olacağını düşünüyorum.” (K4), kolaylaştırıcı olma ile ilgili; “..., bireysel ve birim olarak yapılan tüm çalışmalarda özel gereksinimli bireylere yönelik ihtiyaçlarında düşünülmesi gerektiğini.” (K26) örnek verilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre çalıştay yükseköğretim düzeyindeki iç paydaş olan katılımcılara erişilebilirlik sorunlarına ve çözümlerine dair farkındalık kazandırmış, yeni bilgiler sağlamış, önyargıları kaldırarak yanlış bilgileri dönüştürmüş, yeni çalışmalar yapmaya teşvik etmiştir.

İç paydaşlarla çalıştay yapmanın katılımcılara erişilebilirlikle ilgili kendi rollerini öğretmek, sorumluluklarını hatırlatmak ve yeni roller kazandırmak konusunda faydalı olduğu bulunmuştur.

Öneriler ana teması altında kodlanan yeni fikirler üretme ile ilgili katılımcılar; back-up senaryoları, organizasyon düzenlenmesi, psikolojik danışmanların da süreç içerisinde yer alması, işaret dili eğitimi verilmesi, sesli pano sisteminin geliştirilmesi, web sitesi geliştirilmesi, ders seçimleri ile ilgili podcast hazırlanması, konu üzerine farklı boyutlarda araştırmalar yapılması, özel gereksinim durumuna göre tasarımların geliştirilmesi, mekânsal erişimi geliştirici projeler yapılması vb. şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Araştırma önerilerinde ise

Kurumlarda iç paydaş katılımlı çalıştayların ve çalışmaların artırılarak erişilebilirlik farkındalıklarının artırılması,

Yükseköğretim kurumlarında kurum içi ve kurum dışı erişilebilirlik kültürünün yaygınlaştırılması adına çalıştay ve benzeri çalışmalarının artırılması,

Yapılan çalışmaların alanyazına katkı sağlaması adına akademik anlamda etkililiğinin ölçülmesi yer almaktadır.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023). Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2023- 2025. https://www.aile.gov.tr/media/127967/engell_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf (29.05.2024).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi. https://www.aile.gov.tr/media/94718/2030_engelsiz_vizyon_belgesi.pdf (29.05.2024).

Birleşmiş Milletler. (2006). Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme. New York: Birleşmiş Milletler Yayınları.

Çamur, A. (2023). *Türkiye'de Engellilik politikasının Analizi* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey)).

Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (EYHGM). (2023). Ulusal Mevzuat. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/> (28.05.2024).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2011). Nüfus ve Konut Araştırması.

T.C. Resmi Gazete. (2009). Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme. 27288. Ankara: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.

T.C. Resmi Gazete. (1950, 16 Haziran). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihli 217 A (III) sayılı kararıyla kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. 10724. Ankara: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. https://www.aile.gov.tr/media/151788/eyhgm_istatistik_bulteni_kasim_23.pdf Alınan tarih: 2 Şubat 2024.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). Türkiye Sağlık Araştırması.

Union of the Physically Impaired Against Segregation. (UPIAS). (1976). *Fundamental Principles of Disability* London: UPIAS.

Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Journal of Social Sciences*. (10). 188-201.